

ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ

ГІГІЕНА Терміни та визначення основних понять	ДСТУ 3038-95
ГИГИЕНА Термины и определения основных понятий	
HYGIENA Terms and definitions of fundamental conceptions	

Чинний від 1996—01—01

1 ГАЛУЗЬ ВИКОРИСТАННЯ

- 1.1 Цей стандарт установлює терміни та визначення основних понять стосовно гігієни.
- 1.2 Терміни, регламентовані цим стандартом, обов'язкові для використання в усій нормативній документації, підручниках, навчальних посібниках, науковій, технічній та довідковій* літературі, в комп'ютерних, інформаційних системах.
- 1.3 Вимога стандарту чинні для використання в роботі підприємств, устано», організацій, що діють на території України, технічних комітетів» » стандартизації, науково-технічних та інженерних товариств, міні-стерсгв (відомств).

2 НОРМАТИВНІ ПОСИЛАННЯ

У цьому стандарті є посилання на такий стандарт:
ДСТУ 2293-93 ССБП. Охорона праці. Терміни та визначення.

3 ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

- 3.1 Для кожного поняття встановлено один стандартизований термін. Стандартизовані терміни набрано напівжирний: шрифтом, їхні короткі форми, представлені аббревіатурою, світлим, а синоніми—курсивом. Позначка, що вказує на галузь застосування багатозначного терміна, подана в круглих дужках. Позначка не є частиною терміна.
- 3.2 Подані визначення можна в разі необхідності замінювати, вводючи до них похідні ознаки, розкриваючи значення використовуваних термінів, зазначаючи об'єкти, що вводять в обсяг визначуваного поняття.
- 3.3 У стандарті, як довідкові, подано німецькі (de), англійські (en) та російські (ru) відповідники стандартизованих термінів, узяті з відповідних міжнародних і державних стандартів, а також визначення російською мовою.
- 3.4 Якщо визначення терміна російською мовою відсутнє в чинних державних російськомовних стандартах, то подається переклад терміна та иизначення російською мовою в круглих дужках.
- 3.5 У стандарті наведено абетковий покажчик термінів українською мовою та абеткові покажчики іншомовних відповідників стандартизованих термінів кожною мовою окремо.

4 ЗАГАЛЬНІ ПОНЯТТЯ

4.1 гігієна	de Hygiene
Розділ медіоини, який вивчає »плив чинників навколишнього середовища на здоров'я людини, її працездатність та тривалість життя, розробляє нормативи, вимоги та санітарні заходи, спрямовані на оздоровлення населених місць, умов життя та діяльності людини	en hygiene ru (гигиєна) Раздел медицины, изучающий влияние факторов окружающей среды на здоровье человека, его работоспособность и продолжительность жизни, разрабатывающий нормативы, требования и санитарные мероприятия, направленные на оздоровление населенных мест, условий жизни и деятельности людей)

4.2 гігієна дітей та підлітків
Галузь гігієни, яка вивчає вплив чинників навколишнього середовища, умов навчання та виховання на організм дітей і підлітків, розробляє нормативи та заходи, спрямовані на зміцнення їхнього здоров'я і забезпечення нормального розвитку

ги (гигиена детей и подростков
Отрасль гигиены, изучающая влияние факторов окружающей среды, условий обучения и воспитания на организм детей и подростков и разрабатывающая нормативы и мероприятия, направленные на укрепление их здоровья и обеспечение нормального развития)

4.3 радіаційна гігієна
Галузь гігієни, яка вивчає закономірності формування радіаційної обстановки та доз іонізуючого випромінення, а також їх вплив на здоров'я людей, і розробляє санітарні правила та норми радіаційної безпеки персоналу і населення

ги (радиационная гигиена
Отрасль гигиены, изучающая закономерности формирования радиационной обстановки и доз ионизирующего излучения, а также их влияние на здоровье людей, и разрабатывающая санитарные правила и нормы радиационной безопасности персонала к населенні)

4.4 транспортна гігієна
Галузь гігієни, яка вивчає умови праці працівників залізничного, водного, автомобільного та авіаційного транспорту, умови проїзду пасажирів в цих видах транспорту, розробляє гігієнічні нормативи та вимога щодо транспортних засобів та споруд, а також санітарні заходи на цих об'єктах

ги (транспортная гигиена
Отрасль гигиены, изучающая условия труда работников железнодорожного, водного, автомобильного и авиационного транспорта, условия проезда пассажиров в этих видах транспорта, разрабатывающая гигиенические нормативы и требования к транспортным средствам и сооружениям, а также санитарные мероприятия на этих объектах)

4.5 гігієна села
Галузь гігієни, яка вивчає умови праці в сільському господарстві й побуту сільського населення, розробляє гігієнічні нормативи та вимога з питань сільськогосподарського виробництва, з також благоустрою і санітарного стану сільських населених місць

ги (гигиена села
Отрасль гигиены, изучающая условия труда в сельском хозяйстве и быта сельского населения, разрабатывающая гигиенические нормативы и требования по вопросам сельскохозяйственного производства, а также благоустройства и санитарного состояния сельских населенных мест)

4.6 лікарняна гігієна
Галузь гігієни, яка розробляє нормативи та вимоги, спрямовані на забезпечення найсприятливіших умов для лікування хворих у лікувально-профілактичних закладах та оптимальних умов праці медичного персоналу

ги (больничная гигиена
Отрасль гигиены, разрабатывающая нормативы и требования, направленные на обеспечение наиболее благоприятных условий для лечения больных в лечебно-профилактических учреждениях и оптимальных условий труда медицинского персонала)

4.7 курортна гігієна

Галузь гігієни, яка розробляє норми і заходи, спрямовані на забезпечення належних умов навколишнього середовища курортів та охорону природних лікувальних чинників

ru (курортная гигиена

Отрасль гигиены, разрабатывающая нормы и мероприятия, направленные на обеспечение надлежащих условий окружающей среды курортов и охрану природных лечебных факторов)

4.8 особиста гігієна

Галузь гігієни, яка вивчає питання збереження та зміцнення здоров'я людини шляхом дотримання гігієнічного режиму її життя й діяльності

ru (личная гигиена

Отрасль гигиены, изучающая вопросы сохранения и укрепления здоровья человека путем соблюдения гигиенического режима его жизни и деятельности)

4.9 гігієна харчування

Розділ гігієни, який займається вивченням якості харчових продуктів, їх впливом на організм та розробленням нормативів, вимог і рекомендацій щодо їх виготовлення, зберігання і застосування, щоспрямовані на збереження та поліпшення здоров'я населення

ru (гигиена питания

Раздел гигиены, занимающийся изучением качества пищевых продуктов и их влияния на организм и разрабатывающий нормативы, требования и рекомендации по их изготовлению, хранению и применению, направленные на сохранение и улучшение здоровья населения)

4.10 гігієна застосування пестицидів

Розділ гігієни, який вивчає способи і засоби охорони здоров'я населення у зв'язку з широким використанням пестицидів, їх циркуляцією у навколишньому середовищі та накопиченням в різних його об'єктах, включаючи живі організми і людину

ru (гигиена применения пестицидов

Раздел гигиены, изучающий способы и средства сохранения здоровья населения в связи с широким использованием пестицидов, их циркуляцией в окружающей среде и накоплением в различных его объектах, включая живые организмы и человека)

4.11 загальна гігієна

Розділ гігієни, який вивчає загальні закономірності впливу чинників навколишнього середовища на здоров'я людини та розробляє методичні підходи до їх дослідження

de Hygiene allgemeine

en general hygiene

ru (общая гигиена

Раздел гигиены, изучающим общие закономерности влияния факторов окружающей среды на здоровье человека и разрабатывающий методические подходы к их исследованию)

<p>4.12 комунальна гігієна; гігієна населених місць Галузь гігієни, яка вивчає діяннік чинників навколишнього середовища населених місць на людину та розробляє основні гігієнічні нормативи і санітарні заходи, які забезпечують збереження здоров'я та сприятливі умови життя населення</p>	<p>de Hygiene kommunale; Hygiene besiedelter Gebiete en communal hygiene; hygiene of residential areas ru (коммунальная гигиена; гигиена населенных мест Отрасль гигиены, изучающая влияние на человека факторов окружающей среды населенных мест и разрабатывающая основные гигиенические нормативы и санитарные мероприятия, обеспечивающие со хранение здоровья и благоприятные условия жизни населения)</p>
<p>4.13 гігієна навколишнього середовища Інтегративний розділ гігієнічної науки, який вив час вплив усісі різноманітності антропогенних та природних чинників навколишнього середовища на орі анізм людини та наукове обґрунтування рекомендацій щодо оздоровлення навколишнього середовища в інтересах збережен-гята зміцнення здоров 'я людини</p>	<p>de Umwelthygiene en environmental health science ru (гигиена окружающей среды Интегрирующий раздел гигиенической науки, целью которого являются изучение влияния всего многообразия антропогенных и природных факторов окружающей среды на организм человека и научное обоснование рекомендаций на оздоровление окружающей среды в интересах сохранения и укрепления здоровья человека)</p>
<p>4.14 епідеміологія навколишнього середовища; неінфекційна епідеміологія Вивчення стану здоров'я населенна у зв'язку із забрудненням навколишнього середовища</p>	<p>de Umweltepidemiologie; nichtinfektiose Epidemiologie en environmental epidemiology; noninfectious epidemiology ru эпидемиология окружающей среды; неинфекционная эпидемиология Изучение состояния здоровья населения в связи с загрязнением окружающей среды</p>
<p>4.15 гігієна житла Розділ комунальної гігієни, який вивчає вплив на людину внутрішнього середовища приміщень житлових будівель з метою розроблення гігієнічних стандартів та рекомендацій щодо його оздоровлення</p>	<p>ru (гигиена жилища Раздел коммунальной гигиены, изучающий влияние на человека внутренней среды помещений жилых зданий с целью разработки гигиенических стандартов и рекомендаций по ее оздоровлению)</p>
<p>4.16 санітарна токсикологія Розділ токсикології, який розробляє заходи з профілактики шкідливого впливу на організм людини хімічних речовин, що зустрічаються у навколишньому середовищі, а також у продуктах харчування</p>	<p>ru (санитарная токсикология Раздел токсикологии, разрабатывающий меры профилактики вредного воздействия на организм человека химических веществ, встречающихся в окружающей среде, а также в продуктах питания)</p>

<p>4.17 гігієна праці Комплекс заходів і засобів щодо збереження здоров'я працівників, профілактики несприятливого діяння виробничого середовища й трудового процесу (ДСТУ 2293)</p>	<p>ru (гагиєна труда Комплекс мер и средств по сохранению здоровья работников, профилактике неблагоприятных воздействий производственной среды и трудового процесса)</p>
<p>4.18 токсикометрія Сукупність методів, які використовуються для кількісного оцінювання токсичності хімічних речовин і базуються, головним чином, на експериментах з лабораторними тваринами</p>	<p>ru (токсикометрия Совокупность методов, используемых для количественной оценки токсичности химических веществ, основанных, главным образом, на экспериментах с лабораторными животными)</p>
<p>4.19 несприятливий чинник Причина захворювання, зміни фізіологічних, біохімічних, імунологічних, генетичних та інших показників стану організму</p>	<p>ru (неблагоприятный фактор Причина заболевания изменения физиологических, биохимических, иммунологических, генетических и других показателей состояния организма)</p>
<p>4.20 модифікувальні чинники Неканцерогенні і канцерогенні агенти хімічного, фізичного, біологічного чи іншого походження, які можуть якісно або кількісно впливати на реалізацію бластомогенного ефекту</p>	<p>de modifizierende Faktoren ru (модифицирующие факторы Не канцерогенные и канцерогенные агенты химической, физической, биологической или иной природы, которые могут оказывать качественные или количественные влияния на реализацию бластомогенного эффекта)</p>
<p>4.21 біологічний моніторинг Контроль за станом організму, який включає реєстрацію зміни біологічних показників та вмісту шкідливих хімічних речовин в різних органах, біологічних рідинах та виділеннях організму</p>	<p>de biologisches Monitoring en biologic monitoring ru (биологический мониторинг Контроль за состоянием организма, включая регистрацию изменения биологических показателей и содержания вредных химических веществ различных органах, биологических жидкостях и выделениях организма)</p>
<p>4.22 біотрансформація Сукупність хімічних перетворень речовин в організмі</p>	<p>de Biotransformation en biotransformation ru (биотрансформация Совокупность химических превращений веществ в организме)</p>
<p>4.23 біоаккумуляція Збільшення концентрації речовини в організмі чи його окремих органах порівняно з концентрацією цієї речовини в навколишньому середовищі</p>	<p>de Bioakkumulation en bioaccumulation ru (биоаккумуляция Увеличение концентрации вещества в организме или его отдельных органах по сравнению с концентрацией этого вещества в</p>

окружающей среде)

4.24 комбіноване діяння Одночасне або послідовне діяння на організм двох чи декількох речовин за однакових умов надходження	de kombinierte Wirkung en combined effect ru (комбинированное действие Одновременное или последовательное действие на организм двух или нескольких веществ при одном и том же пути поступления)
4.25 комплексне діяння Діяння речовини під час її одночасного надходження в організм різними шляхами	de komplexe Wirkung en complex effect ru (комплексное действие Действие вещества при его одновременном поступлении в организм различными путями)
4.26 модифікувальне діяння Діяння чинників навколишнього середовища різного походження або діяння властивостей і особливостей стану організму, що призводять до якісних або кількісних змін бластомогенної ефекту	de modifizierende Wirkung en modifying effect ru (модифицирующее действие Действие факторов окружающей среды различной природы или влияние свойств и особенностей состояния организма, ведущие к качественным или количественным изменениям бластомогенного эффекта)
4.27 поєднане діяння Одночасне або послідовне діяння на організм чинників різного походження	de gemeinsame Wirkung en joint effect ru (сочетанное действие Одновременное или последовательное действие на организм факторов различной природы)
4.28 специфічне діяння; вибіркоче діяння Здатність речовини здійснювати вибіркочий чи переважний вплив на певні біосистеми, органи чи систему органів живого організму	de spezifische Wirkung; selektive Wirkung en specific effect; selective effect ru (специфическое действие; избирательное действие Способность вещества оказывать избирательное или преимущественное действие на определенные биосистемы, органы или систему органов живого организма)

<p>4.29 шкідливе діяння Несприятлива для організму людини дія чинників навколишнього середовища</p>	<p>de schädliche Wirkung en adverse effect ru (вредное действие Действие факторов окружающей среды, неблагоприятное для организма человека)</p>
<p>4.30 довірчі межі Межі зміни випадкових величин, наприклад, середніх, вихід за які має незначну ймовірність, що визначається рівнем значущості</p>	<p>de Vertrauensgrenze ru (доверительные границы Границы изменения случайных величин, например, средних, выход за которые имеет незначительную вероятность, определенную уровнем значимости)</p>
<p>4.31 доза Кількість речовини, введеної в організм, чи тої, що потрапила в нього</p>	<p>de Dosis en dose ru (доза Количество вещества, введенного или попавшего в организм)</p>
<p>4.32 експериментальне діяння Контрольований вплив чинників паї колишнього середовища на організм експериментальних тварин</p>	<p>de experimentale Einwirkung en experimental exposure ru (экспериментальное действие Контролируемое воздействие факторов окружающей среды на организм экспериментальных животных)</p>
<p>4.33. безперервне діяння Діяння речовини на організм без перерви в часі</p>	<p>de Dauereexposition en continuing effect ru (непрерывное действие Воздействие вещества на организм без перерыва во времени)</p>
<p>4.34 довічне діяння Діяння речовини на організм протягом усього життя</p>	<p>de lebenslängliche Wirkung en life long exposure ru (пожизненное действие Воздействие вещества на организм в течение всей жизни)</p>
<p>4.35 загальнотоксичне діяння Зміни в ряді органів та систем організму під дією отруйних речовин, які виникають одночасно і однаково небезпечні для нього</p>	<p>de allgemeintoxische Wirkung en systemic effect ru (общетоксичное действие Изменения в ряде органов и систем организма под действием токсических веществ, возникающие одновременно и одинаково вредные для него)</p>

de intermittierende Wirkung
en intermittent effect
ru (интермиттирующее действие
Чередование периодов действия вещества
»одних концентрациях с периодом действия
его в других концентрациях или с периодами
полного отсутствия его воздействия)

ru (пищевой аллерген
Компонент пищевого продукта или продукт,
вызывающий аллергию)

ru (алиментарный фактор
Фактор, связанный с питанием, едой)

ru (анкетный метод изучения питания
Изучение состояния питания путем опроса
обследуемых по специально составленной
анкете)

ru (опросно-весовой метод изучения состояния
питания
Исследование состояние питания, в котором
наряду с анкетным опросом производится <
взвешивание потребляемых семьями или
отдельными лицами продуктов питания)

ru (антиалиментарные факторы
Соединения, которые, не обладая другими
выраженными фармакологическими
эффектами, существенно снижают степень
усвоения отдельных пищевых веществ)

ru (балансовый метод изучения питания
населения
Изучение потребления пищевых продуктов в
среднем на душу населения в динамике по годам
в целом по стране, отдельным областям,
районам, городам, населенным пунктам)

ru (безопасность пищевых продуктов
Отсутствие токсического, канцерогенного,
мутагенного и иного неблагоприятного
действия продуктов питания на организм
человека при использовании их в
физиологически принятых количествах)

гц (белковая недостаточность; белковое голодание
Патологическое состояние организма, развивающееся вследствие дефицита белка в питании)

гц (белково-энергетическая недостаточность
Общее название патологических состояний организма, развивающихся вследствие дефицита белка и низкой калорийности рациона)

гц (биологическая ценность пищи
Степень соответствия состава пищи потребностям организма в факторах питания)

гц (биологическая ценность жиров
Показатель качества жировых компонентов пищевых продуктов, отражающий содержание в них полиненасыщенных жирных кислот)

гц (биологически активные вещества; БАВ
Общее название органических соединений, участвующих или способных участвовать в осуществлении каких-либо функций организма и обладающих высокой специфичностью действия)

гц (витаминология
Раздел гигиены питания, биохимии, фармакологии и некоторых других медико-биологических наук, изучающий структуру и механизмы действия витаминов, разрабатывающий методы их определения и применения в лечебных и профилактических целях)

гц (витаминная недостаточность
Название различных по клиническому проявлению патологических состояний организма, обусловленных недостаточным поступлением или усвоением витаминов в организме)

гц (легкоусвояемые углеводы
Углеводы в составе продуктов питания, эффективно перевариваемые и используемые организмом)

ru (неусвояемые углеводы)
Высокомолекулярные углеводы в составе продуктов растительного происхождения, которые слабо поддаются расщеплению под действием пищеварительных соков и поэтому неэффективно используются организмом)

ru (гигиеническая экспертиза пищевых продуктов)
Комплекс практических мероприятий, направленных на выяснение качественного состояния пищевых продуктов с целью установления возможности и порядка их реализации для целей питания)

чинник несприятливий
чинник харчування
чинник харчування аліментарний
чинник харчування есенціальний
чинник харчування замінний
чинник харчування незамінний
чинники антиаліментарні
чинники модифікувальні
чинники навколишнього середовища
чинники професійної шкідливості
характеристика умов праці санітарна харчування
харчування збалансоване
харчування повноцінне
харчування раціональне
хімія промислово-санітарна
циркуляція речовин у навколишньому середовищі
цінність енергетична
цінність жирів біологічна
цінність їжі біологічна
цінність харчова
ЧУБ
шлях надходження речовин
якість харчових продуктів